

УДК 351.746.2: 35

ГАЛУНЬКО В.М.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ «АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ» ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

У статті розглядаються проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності слідчого. Проаналізовано та визначено основне поняття «адміністративно-правове забезпечення діяльності слідчого» і зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, слідча діяльність, слідчий.

В статье рассматриваются проблемы административно-правового обеспечения деятельности следователя. Проанализировано и определено основное понятие «административно-правовое обеспечение» деятельности следователя и сделаны соответствующие выводы.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, следственная деятельность, следователь.

The article deals with the problems of administrative and legal support of the investigator. Analyzed and defined the basic concept of administrative and legal support of the investigator and the correct conclusions.

Key words: administrative and legal support, investigative activities, investigator.

Вступ. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства, головним напрямом якого є охорона прав і свобод людини та громадянина, їх інтересів, яка здійснюється шляхом протидії злочинності, побудова в Україні правової соціальної держави вимагає переосмислення наявних форм і методів управління апаратом досудового слідства всієї правоохоронної системи України, раціоналізації службово-трудової діяльності слідчих. Ці завдання вирішуються у межах наукової організації праці, яка є невід'ємним складником управління, і від їх вирішення залежить ставлення до України у міжнародному співтоваристві, рівень злочинності, додержання прав, свобод і інтересів учасників суспільних відносин.

© ГАЛУНЬКО В.М. — кандидат юридичних наук, доцент, проректор з матеріально-технічного розвитку та інфраструктури (Херсонський державний університет)

Постановка завдання. У сучасних умовах реформування правоохоронної системи актуальним є не тільки адміністративно-правове забезпечення, а й організаційно-правовий аспект наукової організації праці слідчих, яким в останні роки майже не приділялося уваги. Сьогодні відсутнє чітке визначення адміністративно-правового забезпечення діяльності слідчого на законодавчому рівні, не визначені його повноваження, відповідальність і адміністративні процедури діяльності слідчих підрозділів. Тому необхідністю є визначення основних понять адміністративно-правового забезпечення слідчих підрозділів.

Результати дослідження. Адміністративно-правове забезпечення, але у загальних аспектах, досліджували у своїх роботах такі вчені, як С.С. Алексєєв, М.М. Алексєйчук, Д.М. Бахрах, С.М. Братусь, В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, І.П. Голосніченко, О.М. Джужа, Є.В. Додін, С.Д. Дубенко, П.В. Журавльов, Р.А. Калюжний, С.А. Карташов, В.В. Коваленко, В.К. Колпаков, О.В. Копан, О.В. Кузьменко, Б.М. Лазарєв, Н.П. Матюхіна, О.В. Негодченко, В.І. Олефір, В.І. Осадчий, В.М. Плішкін, А.В. Савченко, А.О. Селіванов, В.Д. Сущенко, В.І. Шакур, М.Я. Швец, В.М. Шакура М.І. Єропкін, А.Ф. Майдіков, В.Ф. Сухарєв та інші.

Більшість науковців, досліджуючи діяльність слідчих, роблять посилання на кримінально-процесуальне право, яке регулює слідство та дізнання, оперативно-розшукову діяльність; виправно-трудове право, що регламентує порядок виконання покарань за вчинені злочини, забуваючи, що діяльність слідчих підрозділів базується не тільки на розслідуванні злочинів. Вони здійснюють розробку та практичну реалізацію узгоджених заходів з іншими підрозділами щодо своєчасного виявлення, розкриття, припинення та попередження кримінальних проступків і корупційних діянь, усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, та ін. Це означає, що кожний орган, який бере участь у координації, в межах своєї компетенції діє притаманними йому засобами і методами для досягнення певної мети разом з іншими органами згідно з планом узгоджених заходів щодо виявлення та розслідування кримінальних правопорушень [1].

Якщо розглядати саме поняття адміністративно-правового забезпечення, що є надзвичайно важливою категорією для адміністративно-правової науки, то в жодному з наукових досліджень не вдалося віднайти дефініції поняття «адміністративно-правове забезпечення», хоча сьогодні більшість вчених-адміністративістів застосовують саме цей термін.

Так, відповідно до Великого тлумачного словника сучасної української мови слово «забезпечити» означає створити надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось; захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки [2, с. 281].

На думку К.В. Степаненко, «...відмінність в аналізі термінології змістовного елемента, а також просте використання в тексті поняття «забезпечення» свідчить про відсутність єдиного його формулювання і актуальність його розробки в сучасній юридичній літературі» [3, с. 33]. А.А. Опалєва вважає, що зміст поняття правового забезпечення обмежується лише охороною і захистом порушених прав громадян [4, с. 18]. К.Г. Волинка зводить зміст поняття правового забезпечення прав і свобод людини до їх поваги, дотримання, визнання та гарантії [5, с. 5]. К.Б. Толкачев, А.Г. Хабібулін пропонують розглядати поняття «забезпечення» у двох значеннях: по-перше, як діяльність державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян щодо здійснення своїх функцій, компетенцій, обов'язків з метою створення оптимальних умов для суворой, неухильної реалізації правових приписів та правомірною здійснення прав і свобод, по-друге, як підсумок, результат цієї діяльності, що виражається в реалізації правових приписів, прав і свобод громадян [6, с. 60]. Багато вчених застосовують термін «адміністративно-правове регулювання». Так, наприклад, О. Скакур вважає, що право забезпечує життєдіяльність суспільства через нормативне регулювання. Правове регулювання – це упорядкування суспільних відносин, здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів; їх юридичне закріплення, охорона і розвиток є соціальним, оскільки право регулює соціальні відносини, а не природні процеси [7]. Під правовим регулюванням П. Рабінович розуміє здійснення державною владою за допомогою всіх засобів владного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення і розвитку [8]. Тобто відносини, що виникають у суспільстві між його членами, повинні знаходити своє врегулювання різними нормами, у тому числі і нормами права.

Що стосується діяльності слідчого як службової особи правоохоронних органів, то вона повинна у повному обсязі регулюватись адміністративно-правовими нормами, до яких належать норми, якими керуються у процесі управління слідчими підрозділами щодо внутрішньої та зовнішньої сфери діяльності; норми щодо розподілу функцій між слідчими підрозділами; норми щодо розподілу функціональних обов'язків між слідчими; норми щодо матеріально-технічного та кадрового забезпечення слідчих підрозділів; норми щодо впровадження науково обґрунтованих способів і засобів розслідування кримінальних правопорушень; норми щодо забезпечення взаємодії слідчих з іншими працівниками правоохоронних органів у сфері належного та своєчасного розслідування кримінальних проступків.

Адміністративно-правова регламентація діяльності правоохоронних органів і слідчих, у тому числі щодо виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, забезпечує проведення відповідних організаційних та планових заходів, основною метою яких є підвищення ефективності діяльності на основі об'єднання зусиль, спрямованих на реалізацію повноважень, властивих кожному з цих органів. Із цього приводу О.М. Бандурка і М.М. Тищенко вказують, що мета повинна бути конкретно і реальною, досягти якої можливо у визначений термін, координуючи дії учасників [9, с. 68–81].

На підставі вирішення спільних для всіх правоохоронних органів завдань щодо виявлення та розслідування кримінальних правопорушень підвищується ефективність скоординованих дій для досягнення основної мети – ефективності діяльності щодо попередження, виявлення і розслідування кримінальних правопорушень, притягнення до встановленої законодавством відповідальності осіб, що їх учинили, відшкодування завданої кримінальними правопорушеннями шкоди, відновлення порушених прав та інтересів громадян і юридичних осіб [10]. Правова регламентація діяльності закладена у кримінальному процесуальному кодексі України, законах України, актах Президента України, Кабінету Міністрів України, рішеннях Конституційного Суду України, міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, і нормативно-правових актах прокуратури, Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України, Фіскальної служби України та інших правоохоронних органів.

До системи адміністративно-правового забезпечення діяльності слідчого слід віднести не тільки розслідування кримінальних проваджень, а й координацію між правоохоронними органами (поліції, прокуратури, національної безпеки, фіскальної служби та ін.), забезпечення підбору, розстановки і виховання слідчих кадрів, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності, організацію відповідно до КПК та законів України розгляду і вирішення скарг і заяв громадян, які надходять у зв'язку із провадженням досудового розслідування кримінальних правопорушень, та повноваження, що є правовою гарантією забезпечення режиму законності в розслідуванні злочинів, гарантією захисту законних прав та інтересів громадян і держави. Але сьогодні не існує узагальненого законодавства, де б чітко визначалися повноваження, відповідальність і адміністративні процедури діяльності слідчих правоохоронних органів. Насамперед це пов'язане з тим, що темпи реформування суспільства, держави, економічних відносин набагато випереджають підготовку і видання нормативно-правових актів, багато з яких не відповідають сьогодишнім умовам, а іноді навіть негативно впливають на роботу слідчого апарату.

Висновок. Отже, адміністративно-правове забезпечення діяльності слідчого, на нашу думку, – це діяльність, спрямована на зміцнення законності та правопорядку, спільна розробка та практична реалізація узгоджених заходів щодо своєчасного виявлення, розкриття, припинення та попередження кримінальних проступків і корупційних діянь, усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню. а також взаємодія з іншими державними і громадськими організаціями, які покликані вести боротьбу з правопорушеннями.

Список використаних джерел:

1. Каркач П.М., Синчук В.Л. Координаційна функція прокуратури України: навчально-методичний посіб. – Х: Право, 2005. – С. 22.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 1440 с.
3. Степаненко К.В. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод громадян України за кордоном: дис. ... канд. юрид. наук / К.В. Степаненко. – Дніпропетровськ, 2009 – С. 12.
4. Опалева А.А. Конституционное право неприкосновенности личности и его обеспечение в деятельности органов внутренних дел: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / А.А. Опалева. – М., 1986. – 19 с.
5. Волинка К.Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / К.Г. Волинка. – К., 2000. – 16 с.
6. Толкачев К.Б. Органы внутренних дел в механизме обеспечения личных конституционных прав и свобод граждан: монография / К.Б. Толкачев, А.Г. Хабибулин. – Уфа: Уфимская ВШ МВД СССР, 1991. – 168 с.
7. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник / О.Ф. Скакун. – Харків: Консул. – 2001. – С.488–489.
8. Рабінович П.М. Основи загальної теорії держави і права / П.М. Рабінович. – К. : Атіка, 1995. – С. 151.
9. Бандурка О.М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення. О.М. Бандурка – Х. : «Основа», 1996. – 398 с.
10. Кінаш О.Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності слідчого: дис. ... канд. юрид. наук / О.Я.Кінаш. – Ірпінь, 2014. – 200 с.